

## Virtuální hospitace – dějepis: Úvod do tématu ŠOA

Autoevaluace

Vyučující: Mgr. Iva Dvořáková

### Cíl hodiny i dílčí cíle jednotlivých aktivit

Cíl výukového programu (*Ukázat každodenní život v terezínském ghettu za Protektorátu. Přenést text básně do prostorového vyjádření – živého obrazu. Vcítit se díky tomu do lidí, kteří byli nuceni v ghettu žít.*) byl dle mého názoru naplněn. Žáci porozuměli textům vzniklým v terezínském ghettu, dokázali je vyložit a převést do prostorového vyjádření (živého obrazu) a zařadit je do kontextu. O své práci dokázali mluvit před ostatními, uměli pojmenovat problémy, s nimiž se potýkali, popsat smysl celé práce a podělit se o své názory, navíc kultivovanou formou.

Za důležité považuji rozhovory ve skupinách o zvolených textech, které kamera nezaznamenala; odehrávaly se v první části programu, která nebyla natáčena. Zde (kromě motivační části) dostali žáci důležitý materiál, na jehož základě pak kladli dotazy k věci, upřesňovali své představy. Pracovali také s obrázky H. Weissové. Z této práce pak vycházeli při vlastním zpracování živých obrazů.

Zvolené aktivity, metody a formy práce považuji za vhodné.

### Hodina z pohledu žáka/žáků

Po tomto výukovém programu, který se s mírnými změnami snažím realizovat v každém školním roce s žáky čtvrtých ročníků, vždy zařazuji evaluační dotazník, v němž se ptám na to, co bylo obtížné, co si žáci z programu odnesli a co se podle svého naučili. V této třídě se neobjevil žádný negativní názor (což nebývá vždy pravidlem). Žáci oceňovali použité metody, psali o tom, že je téma silně zasáhlo, ale že se mezi spolužáky cítili bezpečně. Bylo pro ně obtížné vstupovat do rolí obyvatel terezínského ghetta, ale cítili, že je to důležité pro pochopení celého tématu. Bavilo je připravovat živé obrazy a debatovat o jejich podobě. Ocenili informace získané v první části programu a odpovědi na své dotazy. Psali o silném zážitku z předvádění obrazů a ze čtení textů básní. Konstatovali, že díky zaujetí byla práce plynulá a nenucená. Ocenili, že jsem v zadání zvolila živé obrazy a ne plnou rolou hru v situaci.

Závěrečné psaní vzkazů bylo pro žáky také obtížné, protože si uvědomovali, že nemohou za sebe napsat nic, co by mohlo adresáta potěšit. Pro některé žáky bylo velkým překvapením, že existují dochované texty a obrázky lidí z terezínského ghetta, ocenili možnost s nimi pracovat. Někteří psali o svých vlastních slzách úlevy a o tom, že nemuseli mluvit, když nechtěli, a mohli nechat zážitky doznít. Pro některé bylo obtížné i vrátit se do reality „všedního“ školního dne. S tím musím souhlasit. Obvykle na úplný konec zařazuji nějakou rychlou „oddělovací“ aktivitu (hra na dostihy, na klauny, něco, co končí smíchem) – to se tentokrát nepodařilo.

## Hodina z hlediska vzájemné interakce zúčastněných

Interakce probíhaly stejně jako obvykle. Každý dostal prostor. Komunikace byla přirozená a plynulá. Při práci ve skupinách se mi podařilo obejít všechny skupiny a monitorovat, jak jsou s prací daleko, a v jednom případě je navést na přemýšlení žádoucím směrem – přesměrovat jejich přemýšlení od detailů ke smyslu práce.

Klíčový byl promlčený čas po předvedení celého pásma textů a obrazů. Podařilo se mi neverbálně zkontaktovat očima všechny, o kterých z minulých hodin vím, že jsou citlivější, a zjistit stav jejich momentálního prožívání. Z tohoto důvodu jsem také požádala o čas pro sebe (potřebovala jsem ještě vyměnit oční kontakt se slzící dívkou, abych zjistila, zda nepotřebuje moji pomoc).

Celkem výjimečné bylo, že všichni byli celou dobu výukového programu při věci a přistupovali ke své práci zodpovědně. Přitom si přirozeně brali „oddychové časy“, v několika případech při práci ve skupině kluci svou poznámkou pomohli dívkám oddělit se od přílišného prožívání. To byla pro mne cenná pomoc.

### Práce s „růzností“

Při zpracování úkolu došlo k přirozenému rozdělení úloh. Kdo nechtěl hrát v živém obraze, nabídl se jako předčítač textu. Kdo nechtěl hrát člověka, našel si abstraktní pojem, metaforu či vyjádření předmětu (např. jedna dívka hrála překážku mezi lidmi, nemožnost spolu mluvit, protože měla obavy ze své přílišné zainteresovanosti na roli člověka).

Při komplikaci práce (malý počet členů skupiny) se situace rychle vyřešila tím, že pomohla jiná skupina, v níž byla zdatná recitátorka, jež s klidem přijala další text, i když si jeho čtení asi nestihla připravit.

Kdo potřeboval mluvit a cokoli komentovat, dostal příležitost. Kdo chtěl mlčet, měl také prostor. Nikdo nevyužil možnosti přerušit práci a odejít.

V první části hodiny mohli žáci „dát do placu“ i své vlastní zkušenosti a popsat je. Ukázalo se, že Malá pevnost a Terezínské ghetto jsou pro ně jedním překrývajícím se pojmem, což jsme si vysvětlili a detaily ponechali na další hodiny.

### Použití jazyka

Ve svých hodinách se snažím používat spíše květnatější spisovný jazyk. Při nervozitě, časovém presu či větší angažovanosti v tématu se vracím k interdialektu, kterým ve středních Čechách mluví vlastně všichni. Výsledný guláš je dobře vidět i na záznamu.

Snažím se také vést své žáky k běžnému používání odborné terminologie, což se v této hodině zřejmě moc neprojevilo, i když několik termínů také padlo.

Pokud žáci v hodinách pracují s jazykem neadekvátně, většinou se k tomu vyjádřím, nabídnu lepší spojení. V tomto typu výuky však ne, je potřeba komunikaci otevřít, zbavit se zábran a mluvit o citlivých věcech.

### **Práce s časem, rozvržení aktivit, jejich návaznost**

Práce s časem se celkem dařila – až na jednu výjimku. Obvykle tento výukový program probíhá vcelku, ve dvou propojených hodinách a po něm následuje dvojnásobná přestávka. Kvůli natáčení však bylo třeba oddělit hodiny od sebe. Na začátku druhé hodiny jsem musela zrekapitulovat zadání z poslední části první hodiny, aby diváci hospitace zjistili, co se ve třídě děje. Tím jsem zkrátila čas pro závěr hodiny a nepodařilo se mi realizovat závěrečný separátor. Program je sice tematicky uzavřen, žáci napíší své vzkazy a odevzdají je. Vzkazy se už následně nečtou (příště jimi lze začít) a všichni odcházejí na další hodinu. Nemyslím si, že je to dobře. Ještě bychom se všichni měli ve třídě sejít a ukončit setkání s uvedeným tématem oddechovou aktivitou. Aby si žáci do další hodiny nenesli své prožitky z hodiny minulé.

### **Hodnocení, sebehodnocení žáků**

Hodnocení práce žáků i jejich sebehodnocení probíhalo přirozeně a rovnou, podle jasných pravidel.

V jednom případě jsem se dopustila chyby, když jsem jednu žákyni opravila a ona měla pravdu (Pavlu Friedmannovi bylo opravdu 20 let, když svůj text psal). Uvědomila jsem si to, jakmile jsem ji opravila, ale už jsem se k tomu nevracela. Doma jsem vše ověřila a v další hodině dějepisu jsem se k tomu vrátila. Zvolila jsem raději plynulý průběh hodiny než její zastavení dalším vysvětlováním.

Na mém projevu byla patrná nervozita (hlavně na komunikaci, kdy jsem byla skutečně mnohmluvná tam, kde to nebylo třeba).

Snažila jsem se ocenit, co se vydařilo, stejně jako to děláme obvykle. Při reflexi právě realizované činnosti (předvedení obrazů) někteří žáci přirozeně hodnotili práci svoji i práci skupiny.

Záměrně jsem se nevyjadřovala k úrovni přednesu textů. Snížilo by to zážitek z předvedení, navíc v tomto programu nešlo o umělecký přednes.

### **Závěrečná poznámka pro učitele**

Byla natočena hodina se třídou, která je ke kooperativní práci ve skupinách vedena postupnými kroky od prvního ročníku – má tedy již tříleté zkušenosti. Takhle hladce to vůbec nemusí jít. Je vždy na uvážení učitele, aby odhadl sebe a zvolenou třídu a podle toho volil použité metody. I velmi pečlivě připravená hodina se může snadno rozpadnout jen z důvodu nevydařené organizace činností ve třídě. Je třeba, aby byl

učitel pohotový a dokázal případně celý program pozměnit tak, aby cíl nedošel újmy. Někdy to vůbec není jednoduché.